

АФГАНІСТАН БОЛИТЬ В МОЇЙ ДУШІ

Мета: формувати історичну пам'ять учнів, зміцнювати почуття патріотизму, гордості за славних героїв України та їх побратимів; формувати в дітей риси чесності, благородства, вірності в дружбі та любові, мужності; виховувати кращі людські якості.

Обладнання: роздруковані поезії, фотографії, газетні статті, ноутбук, суспільно-політична карта, відеоматеріал.

Тип заходу: зустріч поколінь.

Хід заходу

*(На дошці напис «15 лютого – День воїна-інтернаціоналіста», зав'ялі квіти. Виставлені портрети загиблих «афганців». Запалені свічки. Звучить фонограма пісні на афганську тематику).
(Відеоматеріал «Пришёл наказ»).*

1-й читець

Ти – вічний біль, Афганістан,
Ти – наш неспокій
В борні жорстокій.
І не злічить сліз матерів, дружин, дітей –
Не всі вернулися сини із тих ночей...
Вже багато літ, як прийшли назад додому,
Та до цих пір чує душа війни оскому.
Та до цих пір ще стогнуть ночі, ниють рани,
А у снах – «духи» налітають, мов шайтани.

Вступне слово ведучого. Далекий грудень 1979 року... Далека та чужа країна Афганістан... Безглузда війна... Скільки смертей, скільки горя за 10 років. Проте ця безглуздість не применшує героїзму наших воїнів там, в афганському пеклі. Ніхто та ніщо не має бути забутим, аби не забути – треба пам'ятати, а щоб пам'ятати – треба знати.

Ведучий 2. Сьогодні ми зібралися тут, щоб вшанувати пам'ять тих, хто поліг на афганській землі. Молоді люди йшли туди не за орденами і медалями, свято вірячи, що виконують інтернаціональний обов'язок.

Ведуча 1. Афганська війна тривала 10 років. Триває і сьогодні, але, слава Богу, вже без участі наших солдатів. А тоді ж, йдучи у те пекло, вірили, що несуть визволення приниженим та поневоленим, що йдуть не вбивати, а захищати нове життя.

(На фоні відео виступають учні).

2-й читець

Стежка все крутіше
Забирає в небо,
Важчає помітно
Речовий мішок...
Стати б, відпочити,
Але знаю – треба.
І, стиснувши зуби,
Йду, за кроком крок.
Там, за перевалом,
Бій клекоче з ночі,
Гинуть наші хлопці...
Знаю лиш одне:
Якщо смерть захоче
Зазирнути в очі –
За спиною друга
Не знайде мене...

Ведучий 1.

Відомо нам, навіщо втрати, кров...
Так, ми пройшли не марно крізь спекоту.
Відкиньте словоблудство про любов
І про свою святенницьку турботу.
Бо ми пізнали вогнедишний плин,
На вражі дула в гори йшли свідомо.
Один за всіх – всі, як один!..
Не всі вернулися додому...
Тривожна юність хлине в наші сни,
Прорвуться з болю невігойні рани,
І пам'ять заболить: ми – ветерани
Неоголошеної війни...

Ведучий 2. Кажуть, що час – найкращі ліки, хоча роки минають, а пам'ять вперто вертає усіх назад, коли наші недолугі керівники взялися наводити лад на чужих територіях, віддавали абсурдні накази.

Ведуча 1. 27 грудня 1979 року війська СРСР увійшли до Афганістану. Спочатку вони розташувалися гарнізонами у великих містах країни, а згодом поступово втягнулися в бойові дії по всій території країни.

(Відеоматеріал «Кабул – Саланг»).

Ведучий 2. Нове керівництво СРСР на чолі з Михайлом Горбачовим визнало помилковим рішення попередників і з кінця 1986 року пішло на поетапне виведення військ з Афганістану. Однак воєнні дії не припинялися.

Ведуча 1. Восени 1988 року, за наказом з Москви, розпочалася операція «Тайфун». Радянська авіація завдала нищівного бомбардування по кишлаках уздовж траси Кабул – Саланг, якою мали виводити війська. 15 лютого 1989 року останній радянський солдат залишив афганську землю.

(Звучить фонограма «Сосна шумить»).

3-й читець

Минають дні, ідуть роки
Життя листки перегортає.
А біль Афгану – навіки,
В душі чомусь не замовкає.
Я повернувся з тих завій,
Але тривожать сни, як рани,
Що ми ведемо смертний бій,
І що товариш все ще з нами.
Гірський, суровий перевал,
Розщелина... Важке каміння...
Товариш мій від кулі впав,
І смерть нагадує про тління.
Живу. Валерія – нема.
Немає сина, брата, друга.
І тиша скрикує німа,
І не стихає в серці туга.
Я там, ще й досі на війні,
Обличчя вгадую знайомі
І з другом бачуся у сні.
І кличу все його додому...

Ведучий 2. Через цю безглузду війну пройшли майже 700 тисяч осіб. І серед них 30% були українці. Звання Героя Радянського Союзу було присвоєно 72 військовослужбовцям, з них – 12 українцям. 15 тисяч вояків загинуло у радянсько-афганській війні.

Ведуча 1. Вона лишила наслідки для України. Не повернулося додому з війни 3360 воїнів; з них – 3280 загинуло, а 80 – пропало безвісти чи потрапило в полон, багато залишилися інвалідами.

Хореографічна композиція «Кленова балада»

4-й читець.

Я чекатиму
Вже буяла весна, як прощались востаннє,
Ти залишив печаль своїх синіх очей.
І котилося сонце, мов яблуко раннє...

І так млосно було від солодких речей.

Поспішав у Афган – присягнув воювати
І накази виконувати без вагань.
А мені залишилось – чекати, чекати,
чекати... І німіти від переживань.

Йду шукати сліди – замела хуртовина.
Не поля, а сувої полотен ляних.
У чужій стороні – ти для мене істота єдина.
Серед мертвих немає – ти серед живих.

Хочу вірити, ще гляну в очі блакитні,
Поки очі мої, мов полин, відцвітуть.
Пам'ятай, я чекатиму завжди у квітні,
Я чекатиму... поки тебе не знайдуть.

Ведучий 2.

Знову цвітуть білим цвітом
Пишно-зелені сади.
Жаль, що краси неземної
Вже не побачать вони.
Смерть їх безжально забрала,
В землі сховала сирій.
Голови низько схиляєм
Пам'яті їхній святій.
Ведуча. Схилимо голови перед світлою пам'яттю тих, хто віддав своє життя,
увійшовши в безсмертя. Вшануємо їх хвилиною мовчання.

(Хвилина мовчання. Звучить метроном).

5-й читець

Пливе, наче вічність, здобута в бою,
Хвилина мовчання.
Натягнуті нерви, немов тятива,
Пронизує пам'ять скорбота прощання.
І сумно згасає, і тяжко сплива
Хвилина мовчання.
І подвиги мужні, і дружнє плече,
І роки надії, перемог, сподівань...
І серце сльозою нараз опече
Хвилина мовчання.
Встають побратими, відважні бійці...
Знов закипає та битва, остання...
Вона, як сивина, вона, як рубці,

Хвилина мовчання.

Ведучий 1. 25 років минуло з часу виведення радянських військ з Афганістану, а події в цій країні залишаються живим боєм для багатьох колишніх солдатів та офіцерів, що воювали в цій війні.

Ведуча. Вони живуть серед нас, ці ще молоді чоловіки, сповнені енергії та сил. Їм виповнилось по 45-50 літ. Але у їхніх серцях живе те, суті чого, на щастя, не знає більшість із нас. У їхніх душах все ще живе війна. І часом уночі вони прокидаються від снів, у яких гримлять вибухи, свистять біля скроні кулі, палає збитий в ущелині вертоліт. І друг, з яким ділили цигарку, коротко скрикнувши, падає горілиць, поспішивши полетіти додому в «Чорному тюльпані»...

Ведучий 2. Сьогодні присутні з нами чоловіки, герої, які були свідками тих страшних подій:

- 1) _
- 2) _
- 3) _
- 4) _

Слово надається _____

Орієнтовні запитання:

1. Коли призвалися до армії?
2. Як сприйняли новину, що в Афганістані війна, а вам треба туди їхати?
3. Як відреагували батьки?
4. Як підтримували зв'язок із домом?
5. Що було найстрашніше для вас?
6. Що ви можете сказати про вірного товариша?
7. Як склалася доля ваших однополчан?
8. Із ким нині підтримуєте зв'язок?

6-й читець

Я знаю: повзе десь у горах душман,
У прорізі мушки мене він шукає.
Немов би чалма – на вершині туман,
І – простріл, луна не змовкає.
Нагрівся приклад – треба ж так! – від щоки,
Напруживши зір, оглядаю скелі,
Жену я подалі від себе думки,
Звичайно, думки невеселі...
Прокинувсь. Відлуння тієї війни
Стихають, як сполох в кімнаті.
Сини мої дивляться радісні сни,
Не треба їм сни мої знати...

Ведучий 1. До тих, хто дожив до кінця подій, доля була милосерднішою. Їм вона подарувала можливість жити і трудитися, любити та підняти гіркий «третій тост». Ні, у них він не за любов, і не за жінок. У колишніх афганців він – за полеглих.

7-й читець

Пам'ять крутить старе кіно,
Нам забути б усе це давно!
Тільки кулі свистять коло скронь –
І випалює пам'ять вогонь.
Ниють рани – авжеж, на грозу.
Батько змахує скупю сльозу,
Матері з пересердя зітхнуть:
Їм синів – не вернуть.
Ах, солодке яке забуття!
Та живемо по два ми життя.
Поклялися в пожежах нічних:
Жити гідно – за себе і за них.

(Учениці співають пісню).

Ведуча 2. Майже 10 років у постійній тривозі жили батьки і матері тих юнаків, яких називали «афганцями».

8-й читець.

Мати солдата
Очі пекуча сльоза обпіка,
Рана у серці ятриться.
Дрібно тремтить материнська рука –
Син ясночолоий їй сниться.

Він приїздив у відпустку в село,
Радісно всім усміхався.
Ще дев'ятнадцяти літ не було...
Так молодим і зостався.

Не закінчилась афганська війна
В цій українській оселі.
Досі сумує матуся одна,
Плинуть роки невеселі.

Нікому втішить матусю стару,
Син не вернеться ніколи.
Гірко дивитися на дітвору,
Що повертає зі школи.

Це ж і онучок міг бути таким,
Щоб син живим повернувся.
Очі їсть смуток ядучий, мов дим.
Розпач в душі ворухнувся.

Стука годинник, немов метроном,
Лічить невпинно години.
Місяць повільно пливе за вікном.
Де ти, мій сину єдиний?

Тільки портрет, мов п'ятно на стіні,
У рушниках вишиваних.
Син у афганським пекельнім вогні...
Так із життя пішов рано.

Варто усім матерям сказати: «НІ!»
І воювати не будуть.
Гинуть сини у Анголі, в Чечні...
Вітер тіла мертві студить.

Не забирайте дітей в матерів!
Людство плекає ще віру
У ненароджених наших синів,
У силу розуму й миру!

Ведуча 1.

Виростають хлопці, як соколи –
Чорні брови, ясеневий стан.
Тільки ненці туга серця коле,
Бо на світі є Афганістан.
Земле, вмийся чесними сльозами,
Совісте, болить не перестань.
Тисячі дівчат не вийшли заміж,
Бо на світі є Афганістан.
Пам'яте, будь пильною на чатах,
Чуєш, через далечі розстань.
Плачуть ненароджені внучата,
Бо на світі є Афганістан.

9-й читець

Єдиний син
У вдовиці син зростав єдиний,
Мов дубочок дужий і ставний.

Розумів синок чуття родини,
Хоча був ще зовсім молодий.

В інституті на хірурга вчився,
І не раз в уяві малював,
Як дипломом лікаря гордився б,
Коли б в мами на порозі став.

Час прийшов у Армії служити.
У матусі в серці тихий щем.
«Це ж два роки і без тебе бути...
Може, синку любий, не підем?» –

Так просила мати сина слізно.
Відчувало серденько біду...
– Ні, матусю, що ти, просто смішно,
Всі підуть – один я не піду?.

Десь за місяць у Москву забрали,
Звідти прямо у Афганістан.
У вдовиці навіть не спитали:
Чи ще є, чи то єдиний син?

І пішов хірургом працювати...
День і ніч кромсав тіла солдат.
Боже, як старався врятувати!
А ще більше – повернутися назад.

Років два...один і без заміни
В госпіталі різав, пришивав.
В дві, та що там в дві, в чотири зміни
Він від смерті друзів рятував.

Як не дивно, там зустрів кохання.
Мов берізка біла і струнка
Медсестричка зрання до смеркання
Робить вколи, аж болить рука.

Моджахеди наступ готували
І зібрали сили чималі.
А живих з полону не вертали...
Ненависні і на наших злі.

Бій гримить, усе навкруг палає.
У палатці й надворі тіла.

Він один заледве все встигає.
Сморід пороху і чорна мла.

Раптом згасло світло...стало темно.
Запалили свічі воскові.
Десь його кохана... тут напевно.
Головне, щоб залишилися живі.

Бомба зовсім поряд розірвалася.
Він контужений, оглохлий та живий.
А його кохана?.. Ні, не врятувалася.
Хто міг знати про кінець страшний?!

На столі лежить криваво-біле
Ні, не тіло, місиво якесь.
Голова і руки уціліли.
Господи, де ноги... не дивись.

Де живіт – страшна чорніє рана...
Боже правий, як же там дитя?
На столі лежить його кохана,
Що піде за мить у небуття.

Тільки очі голубі великі
Дивляться і молять: «Поможи!»
І зірки з небес такі далекі
Сяйво посилають: «Вбережи!»

Він не думав – став лиш рятувати.
Щось ловив руками і зшивав.
Розумів, що кров потрібно влити,
Але влити у щось ціле не знайшов.

Затягнула поволока світлі очі,
Зупинилось бідне серденько давно.
І полинула душа у сні дівочі
І накрило тіло біле полотно.

Він схопив в гарячці бою автомата
І стріляв в чужих, випльовуючи лють.
А в очах стояла материнська хата
До якої не зітнуть шлють

Сам привіз кохане тіло на Україну.
Свою любу і дитятко схоронив.

А ночами рятував свою єдину...
Так, здається після того і не жив.

А до матері в село в стареньку хату
Повернувся не синок – сивий лелека.
Хто придумав для дітей війну прокляту?
І навіщо нам країна та далека?

Ведуча 2. Одним із перших засудив цю війну відомий академік,
Нобелівський лауреат Андрій Сахаров, за що був позбавлений всіх
державних нагород і висланий у закрите місто Горький.

10-й читець

Боєць стиснув в руках баранку
І зірко дивиться навкруг,
І думає – з самого ранку –
Хто він афганцем: кат чи друг?
Якщо дивитись принципово,
Та він, здається, ні при чім,
Але чомусь страшне це слово
«Убивця» гонить сон вночі?..

11-й читець

Вже не дійти до рідних берегів.
Ридали друзі, впавши на коліна,
Він помирав серед чужих пісків,
І разом з ним вмирала Україна.
А вдалині сірів чужий кишлак
І БТР димів опісля бою,
Погасло сонце у його очах,
Аж гори похитнулися від болю.
В оселю рідну – цинкова труна,
Страшенна кара, за яку провину?
І божеволіла матуся молода,
А разом з нею – Україна.

Ведучий 1. Шановні земляки-афганці. Над вашими головами свистіли кулі.
Кожна хвилина вашого життя могла стати для вас останньою. Але вам
випало щастя вижити і повернутися до рідної домівки.
Ведуча. Нехай же ніколи не зазнають війни ваші сини! Не побачать на тлі
чорного неба траси від кулеметних черг. Не схилять скорботно голови біля
«Чорного тюльпана».

Ведучий 2. Нехай живуть в мирі та злагоді. Бо ми живемо й за тих, хто поліг в Афганістані, в його ущелинах, хто прикутий до інвалідного візка. Бо ми перед ними в боргу.

Ведуча 1. Ми не повинні забувати жертв Афганістану, як і всіх інших жертв, які поніс наш народ тільки через те, що не сам вкривав долю своїх громадян, а ними розпоряджався хтось інший.

Ведучий 2. Це потрібно для того, щоб нові Афганістани не виникли на нашій землі, щоб вони не повторювалися для наших людей ніколи.

12-й читець.

Ти всього вісімнадцять на світі прожив
Ти всього вісімнадцять на світі прожив,
Час Вітчизну прийшов захищати.
Вже о шостій черговий в сурму засурмив,
А сержант – це не лагідна мати.

Одягнувсь за хвилину і ти вже в строю.
Кроком руш у холодний світанок.
Ти згадав, що удома, неначе в раю,
Такий теплий і сонячний ранок.

Ось поснідав швиденько, і в руки мітлу,
Сніг хлопчачі сліди замітає.
Бовваніє он ротного постать крізь млу,
Вітер снігу усе підкидає.

Ти згадав, як твій батько по «духах» стріляв,
Дув «афганець» в пустелі проклятій.
Над Рейхстагом знамено солдат наш підняв,
Як дідусь воював в сорок п'ятім.

Як салют Перемоги повсюди гримів,
Коли все над фашизмом скінчилось.
Повз поранений батько посеред димів...
Їх від роти лиш двоє лишилось.

Ти солдат, як вони... і накази – святе.
Їх виконувати – твоя справа.
Захищати Вітчизну – завдання просте,
За тобою народ і держава.

Ведуча 1. Вище піднімайте стяг Пам'яті, щоб ніхто в світі не зміг зробити вигляду, ніби він забув, як втрачали найдорожчих людей, забув, як чекали першого дня без війни.

Ведучий 2.

Стільки років щасливої тиші,
Та вривається голос в ефір,
Що благає, нагадує, кличе:
Захистіть, збережіть, люди, мир!

Ведуча 1.

Кожен день, кожен час пам'ятайте,
Скільки жертв нам війна принесла.
Все, що можна, для миру віддайте!
Збережіть для нащадків життя!